Respondre a una interpel·lació

Els assaigs que componen el llibre que teniu a les mans no es van pensar o es van escriure originalment com un projecte de capítols d'un llibre de futura publicació. Aquest llibre és més aviat el producte d'un recull, de cosir i reescriure de manera substancial textos pensats i escrits en moments, i en ocasions, diferents entre si. Conferències, seminaris, intervencions públiques, escrits al marge de treballs de traducció: cada un d'aquests assaigs respon a alguna forma d'interpel·lació. I aquest llibre, que anava construint-se sense que ningú, ni jo mateix, ho sabés, es podria llegir com la resposta més àmplia que sobrepassa cada una de les seves situacions particulars.

Quin comunisme queer. L'heterosexualitat com a mode de producció constitueix per exemple una reelaboració, i una ampliació, de l'exposició que vaig fer al simposi «Marx 2018. Refundar el comunisme, refundar Europa», organitzat pels partits de l'Esquerra Europea Socialista i Comunista (GUE/NGL) i de la Refundació Comunista, al qual m'havien convidat la parlamentària europea Eleonora Forenza i el secretari Maurizio Acerbo, i que va tenir lloc a Spoleto el maig de 2018. El text, a més a més, condensa, amplia i aprofundeix reflexions que he pogut elaborar arran de les nombroses presentacions del llibre coetani *Il genere tra neoliberismo e neofondamentalismo* (ombre corte, Verona 2016),[1] entre les

1 En el qual van participar a més de mi, Alessia Acquistapace, Elisa A.G. Arfini, Angela Balzano, Elisa Bellè, Renato Busarello, Beatrice Busi, Brunella Casalini, Federica Castelli (en diàleg amb Judith Butler), Carlotta Cossutta, Barbara De Vivo, Antonia Anna Ferrante, Olivia Fiorilli, Cristian Lo Iacono, Cristina Morini, Bruna Mura, Caterina Peroni, Goffredo Polizzi, Elisa Rapetti, Gianfranco Rebucini, Camilla Veneri i Stefania Voli.

quals recordo particularment les que es van fer a Bolonya, a la Libreria delle Donne, a la Mediateca Gateway i a Piazza di Porta Ravegnana juntament amb el Laboratorio Smaschieramenti; a Pàdua, al Bios Lab i a Librati – Libreria delle Donne; al Maurice de Torí, juntament amb Simona de Simoni; a l'Arc de Càller, amb Moju Manuli, Pia Brancadori, Valentina Sanna i Benedetta Pintus; a Rimake, a Milà; a l'Aut Aut de Gènova, amb Luca Oddone i el col·lectiu Degeneriot; a l'Asilo de Nàpols, amb Loredana Rossi de l'ATN (Associazione Trans Napoli) i la Laboratoria Transfemmninista Transpecie Terrona, i a Roma, a Esc, amb el Tavolo Lavoro e Welfare de Non una di meno.

L'assaig amb el títol *L'heterosexualitat, matriu de la nostra opressió* recull en canvi algunes de les reflexions que vaig escriure en el moment —que per mi coincidia amb l'elaboració d'un dol— en què vaig sentir molt l'exigència de no continuar privant-nos de la possibilitat de llegir en italià l'obra *The Straight Mind and Other Essays* de Monique Wittig (Beacon Press, Boston 1992), que vaig traduir gràcies al suport de Gianfranco Morosato i de Sande Zeig, amb el títol *Il pensiero eterosessuale* (ombre corte, Verona 2019).

La versió original de l'assaig *Performativitat del gènere i al·legories de la transsexualitat* la vaig escriure arran de la invitació del Circolo del cinema Laboratorio Ventotto de Càller per participar en el festival de 2017 («A quin joc juguem? Reflexions sobre el joc del món»), per parlar de la pel·lícula *La noia danesa* (2015). La versió que publico aquí, si bé substancialment ampliada —gràcies a la inclusió d'altres reflexions que vaig poder compartir a *Psiche. Rivista di cultura psicoanalitica* (1, 2018), amb l'amable estímul de Lorenzo Coccoli— és deutora dels apunts que van sorgir durant el debat d'aquell vespre de gener. Aprofito aquesta ocasió per donar les gràcies a Silva Piras, Valentina Origa i Pierluisa Castiglione, però també a Pia Brancadori i Nunzia Scano della Circola nel Cinema Alice Guy, que van participar en la trobada. I aprofito aquesta ocasió per honorar el record de Maurizio Sarritzu, que justament aquell vespre vaig poder abraçar per última vegada i de qui custodio el testimoni de la seva amistat amb Mario Mieli, que amb els ulls lluents em va explicar una nit d'estiu de 2015.

L'altre de la universitat pot parlar? és el text de la intervenció que vaig llegir al V Congrés Internacional d'Estudis de Gènere, que va tenir lloc el novembre de 2018 a Lisboa, al qual vaig ser convidat com a *keynote speaker* per la seva direcció científica i, en particular, per Debora Ricci (Universitat de Lisboa) i Fabio Mario Da Silva (Universidade Federal

do Sul e Sudeste do Pará – Marabá). I la versió original d'*Orgull, resistència, subversió* també era el text d'una conferència pública: la que vaig fer al Teatro Assemblea Montevergini de Palerm, el juny de 2017, en ocasió del Pride, per invitació del seu comitè organitzador. Tanmateix, la versió que publico en aquest llibre té un enorme deute de gratitud tant amb Luis Manuel Rangel, que el va traduir al portuguès, com amb les reflexions, les preguntes i l'extraordinària capacitat crítica de les estudiants i els estudiants del col·lectiu Rompiamo gli orologi de la Universitat de Roma La Sapienza, que l'abril de 2018 van organitzar un seminari al voltant del text, amb el títol «El gènere entre l'enviliment cultural i la desigualtat material», dins de l'Aula XV Autogestita de Villa Mirafiori. No puc no recordar Fulvia Giachetti i Francesco Armenio, que es van encarregar d'organitzar i gestionar el seminari materialment, de manera excel·lent.

L'assaig amb el títol *La representació de les relacions normals de domini* és el fruit d'una col·laboració amb la feminista teòrica i militant Deborah Ardilli, que recull la proposta de raonar junts al voltant de la idea que allò que habitualment atribuïm al rang d'«estereotip» o de «prejudici» podria amagar en realitat la forma de funcionar de la norma heterosexual. Una primera redacció d'aquest text va aparèixer, a petició sobretot de Nicola Perugini, a les pàgines del blog independent «el treball cultural». Vulgui Deborah Ardilli acceptar el meu agraïment pel diàleg constant, l'intercanvi continu d'impressions, de reflexions sobre la nostra opressió i sobre la seva subversió.

Notes sobre la identitat i sobre l'aliança desenvolupa algunes qüestions que vaig poder compartir inicialment arran del simposi «Cossos que no compten. Perspectives antiespecistes i queer», que va tenir lloc el març de 2017 a la Universitat de Torí, organitzat per l'Assemblea Ah! SqueerTo. *Elements gramscians per a un separatisme queer* és en canvi el resultat de dos moments diferents de reflexió a partir del pensament de Gramsci: el primer, en ocasió del *workshop* internacional «Campo Sud: A Gramsci Project», que es va celebrar al Teatro Massimo de Càller el setembre de 2017, al qual em van convidar a participar Alessandra Marchi, Giulia Palomba i Maria Paola Zedda; el segon, en ocasió del seminari «La lliçó de Gramsci per una organització del saber», organitzat per la Unione degli universitari e dall'Arci (en particular per Diana Pudda i Sara Stangoni), que es va celebrar a la Universitat de Sàsser el febrer de 2018.

Per acabar, *Mario Mieli i el comunisme gai* s'inspira en el seminari «Desig i capitalisme. La diferència és sexual?», organitzat pel col·lectiu

Pensare il rovescio, que es va celebrar el juny de 2018 a la seu del MIT – Movimento Identità Trans, a Bolonya, juntament amb la seva presidenta honorària, Porpora Marcasciano.

Dono les gràcies a totes les persones que treballen a l'editorial Meltemi, per la paciència amb què han esperat la versió final del manuscrit, al seu director Manolo Morlacchi, per haver apostat per aquest llibre, i al grup Ippolita, sobretot, per haver-nos concedit l'honor d'inaugurar la col·lecció «Culture radicali».

Al final d'aquest preàmbul, en aquell espai que normalment es reserva a les paraules més importants, em toca sens dubte dir que materialment no hauria pogut ni ampliar, ni reescriure, ni cosir aquests assaigs entre si perquè es publiquessin en forma de llibre, si no hagués comptat amb el suport afectiu i material de Brunella Casalini, de NaoNao, de Natalina Lodato i de Valerio De Simone, en el moment en què estava immers en una foscor profunda, a conseqüència de la mort prematura de la meva mare, Andreina. Les pàgines que segueixen són la meva resposta a la vostra interpel·lació, al vostre encoratjament, a la vostra presència, al vostre amor.

Federico Zappino
març de 2019